

КУЛЬТУРА ПОВОДЖЕННЯ З ДОМАШНІМИ ТВАРИНАМИ У КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Стратегія сталого розвитку (далі – СР) є найактуальнішою глобальною концепцією, що поєднує економічний, соціальний та екологічний виміри сучасності. Більшість із визначених у ній 17 цілей, спрямовані на досягнення синергії природного та штучного середовищ [3]. Взаємодія людини з тваринами, зокрема з домашніми, розглядається як один з аспектів цієї стратегії. Він містить вагому культурну складову, яка формувалася упродовж тисячоліть людської історії та виявила яскраву динаміку на сучасному глобальному етапі розвитку, зокрема у європейських країнах. Багатомірність екологічних проблем сучасності чимало зумовлено суперечливістю спроб їх вирішення без урахування або недооцінки значимості етичних аспектів взаємодії людини з природою. Зважаючи на те, що етика безпосередньо пов'язана з соціальною практикою, актуальним є питання щодо культури як чинника людського способу життя. У цьому контексті культуру поводження з домашніми тваринами можна визначити як єдність принципів та норм, які регулюють практику взаємодії людини з тваринами у контексті певного способу життя, що визначається особливостями цивілізаційної динаміки суспільств.

У преамбулі «Європейської конвенції про захист домашніх тварин», яка була прийнята Радою Європи у 1987 р., зазначено «... важливість домашніх тварин у сприянні якості життя й зумовлювану цим їхню цінність для суспільства», та водночас окреслено коло проблем, що потребують вирішення у зв'язку з цим. Зокрема: «...труднощі, які виникають через величезну кількість тварин, яких утримує людина; ... небезпеки, які зумовлюються надлишковою кількістю домашніх тварин, для гігієни, здоров'я та безпеки людини й інших тварин»[2]. Окремо зазначається, що «... людина має моральне зобов'язання поважати всіх живих істот». Ратифікація та імплементація «Європейської конвенції» країнами Європи надала можливості створити цілісну європейську регулятивно-правову систему сфери поводження з домашніми тваринами у відповідності до принципів сталого розвитку. Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020» засвідчує прагнення держави долучитися до цивілізаційних стандартів Європи [5].

Головним механізмом їх реалізації, що відображає норми сучасної європейської культури поводження з тваринами, є комплекс методів гуманного регулювання чисельності домашніх тварин та відповідального ставлення до них. Ідеться про системне вирішення проблем, які стоять на заваді гармонійному співіснуванню людини з домашніми тваринами, зокрема з кішками та собаками, які у більшості своїй є тваринами-компаньйонами. Метою унормування практики поводження з домашніми

тваринами є забезпечення їх добробуту. На думку провідного американського дослідника Д. М. Брума: «Добробут характеризує стан тварини в її спробах пристосуватися до власного середовища існування» [1]. Оцінка добробуту включає в себе 3 складові: фізичний стан тварин, психічні відчуття та можливість здійснення всіх необхідних природних потреб. Сучасна нормативно-правова практика регулювання поведження з домашніми тваринами будується на принципах гуманізму. Згідно з Законом України «Про захист тварин від жорстокого поводження», гуманізм щодо тварин це – «...дії, що відповідають вимогам захисту тварин від жорстокого поводження і передбачають доброзичливе ставлення до тварин, сприяння їх благу, покращенню якості їх життя» [4]. Отже культура поведження з тваринами передбачає: регулювання чисельності домашніх тварин, створення інфраструктури, яка забезпечує їх благополуччя та робить комфортним утримання тварин людьми, а також системну освітню та виховну роботу.

У відповідності до стратегії сталого розвитку у сфері поведження з домашніми тваринами має бути дотримано принцип гуманізму та відповідальності. Одним з його аспектів є практика приведення у відповідність пропозиції та попиту на домашніх тварин. Ефективним та гуманним методом регулювання їх чисельності європейським співтовариством визнано метод біостерилізації; у окремих випадках – евтаназії. Крім того вважається необхідним створення певної інфраструктури задля забезпечення потреб тварин, яка би відповідала уявленням про комфорт людського середовища: майданчики для вигулу тварин, встановлення вуличних приладів для зручності прибирання за ними, заклади ветеринарного обслуговування та догляду, притулки та реабілітаційні центри для кішок та собак та ін. Усе це є відповідне декільком цілям СР, що відображають потреби людини у чистій воді та належним санітарним умовам, розвитку міст та громад.

Регулюванню популяції кішок та собак має сприяти просвітницька та виховна робота з населенням, створення системи реєстрації та ідентифікації тварин, яка містить інформацію про їх власників, а також застосування адміністративного та кримінального покарання за порушення норм та правил поведження з тваринами. У результаті системного здійснення такого підходу суспільство запобігає появі надмірної кількості домашніх кішок та собак, формується певна культура поведження з домашніми тваринами, що відповідає цілям сталого розвитку. А саме - економить ресурс як суспільства загалом, так і окремих громадян на утримання зайвих тварин, а у наступному – і на їх утилізацію. Це впливає на вирішення завдання однієї з екологічних складових стратегії сталого розвитку – захисту та відновлення екосистем суші. Особливе місце в реалізації цілей сталого розвитку посідає система просвітницької та освітньо-виховної роботи щодо гуманного

та відповідального ставлення до тварин, яка відповідає іншій глобальній цілі – якій освіті. Її втілення передбачає набуття важливих знань та компетентностей щодо цивілізованої взаємодії людей з тваринним світом.

Маркером неблагополуччя у сфері поводження з домашніми тваринами, зокрема кішками та собаками, є надмірна кількість утримуваних тварин. Спостерігається взаємозалежність між стандартами життя людей та тварин: якщо життя тварин не відповідає нормам благополуччя, то й більшість людей, що їх утримують, знаходиться на межі виживання. У країнах з певними культурними стандартами, чисельність кішок та собак зумовлена можливістю їх якісного забезпечення, яке при цьому не призводить до суттєвого зниження рівня життя людей. Притулки в таких країнах є лише тимчасовим етапом життя тварини, за яким настає отримання нею постійного власника. Економічні та моральні витрати на утримання тварин у притулках стають цілком виправданими. У країнах, де не вирішене питання гуманного регулювання чисельності тварин, зайві тварини утримуються або по життєво, або у великій кількості присипляються.

Україна у цьому питанні ще не досягла європейських стандартів культури, тому кількість безпритульних тварин та тих, що знищуються, є достатньо великою. Так, комунальним підприємством Харкова «Центр поводження з тваринами» упродовж 2013-2015 р. присиплялось у середньому 15 тис. кішок та собак щорічно, а на їх відлов та тимчасове утримання витрачались мільйони бюджетних гривень. Водночас методи масової стерилізації, контролю за розмноженням майже не використовуються. Велика кількість кішок та собак знецінює їх життя через об'єктивний чинник утилітарності в утриманні людьми домашніх тварин. Проте ідеться не лише про економічний, а й моральний аспект, що не відповідає принципу «поваги до живих істот» «Європейської конвенції захисту домашніх тварин» та суперечить цілям сталого розвитку, зокрема «міцному здоров'ю та благополуччю людей».

Література

1. Broom D. M. Animal Welfare. (2004). Bienestar animal. In *Etología Aplicada* ed. F.Galindo Maldonado and A. Orihuela Trujillo, 51-87. U.N.A.M.: Mexico City (in Spanish).

2. «Європейська конвенція про захист домашніх тварин» [Електр. ресурс] – Режим доступу – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a15

3. Європейський Парламент. [Електр. ресурс]. – Режим доступу: http://eur!lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/ com2001_0264en01.pdf

4. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 4 2017 р. № 3447-IV (2017)[Електр. ресурс] – Режим доступу – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15>

5. Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5 (2015) [Електр. ресурс] – Режим доступу – <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>